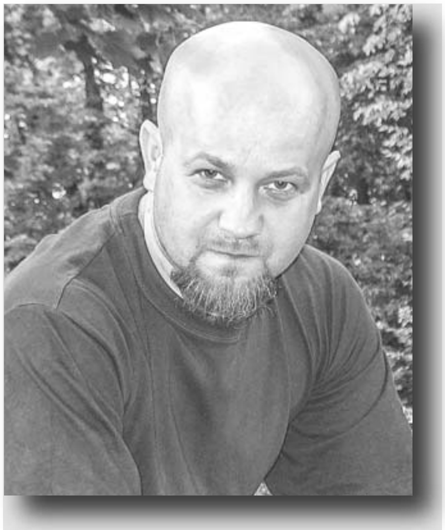
Сяргей БЕЛАЯР

АПАЛОН-18

Сцэнарый навукова-фантастычнага фільма

«There is no dark side of the moon really. Matter of fact it's all dark».

«Eclipse». Pink Floyd

Сяргей Белаяр (Мартынюк) нарадзіўся 19 красавіка 1978 года ў Брэсце. Па адукацыі гісторык. У мінулым годзе заняў трэцяе месца ў намінацыі «Малая проза» Брэсцкага абласнога літаратурнага конкурсу «Мы рождены для вдохновения» і другое месца ў літаратурным конкурсе фантастычных апавяданняў выдавецтва «Новая реальность» (Масква).

Месяц. Акіян Бур. Кратар Капερніка.
20 ліпеня 1973 года

Падымаючы пыл, чатырохколавы транспартны планетаход праехаў яшчэ чатыры дзясяткі футаў і спыніўся. Астранаўты — камандзір «Апалона-18» Рычард Гордан і пілот месяцовага модуля Джо Генры Энгл — быццам па камандзе павярнулі галовы ў бок кратара. Сваім памерам (амаль шэсцьдзесят міль у дыяметры і глыбінёй у дзве з паловай) Капернік выклікаў павагу. Вал кратара меў тэрасападобную структуру. Тэрасы былі падзелены глыбокімі расколінамі. У цэнтры знаходзіўся комплекс пік, якія здалёк нагадвалі гарадскія разваліны, што падвергліся інтэнсіўнай бамбардзіроўцы.

На працягу некалькіх хвілін астранаўты разглядалі кратар, а затым Энгл перавёў рычаг, які размяшчаўся паміж сядзеннямі, мужчыны выбраліся з машыны. Работы было шмат: даследаванні па выкідах часціц месяцовай паверхні і па метэарытах, эксперыменты па вызначэнні электрычных уласцівасцей грунту і цеплавога струменя, геалагічных даследаваннях, вывучэнне гравітацыі і касмічнага выпраменьвання, вымярэнні ўзроўняў энергій нейтронаў і гравітацыйнага поля, пабудова сейсмічнага профіля, агляд рэгаліту… На правядзенне эксперыментаў адводзілася ўсяго тры дні.

Пасля паўгадзіннай трасяніны было прыемна зноў адчуць пад нагамі цвёрдую глебу. Гордан адышоў, дакладней, адскочыў ад планетахода на дзясятак футаў і агледзеўся, пакінуўшы ровар і кратар за спінай. Перад вачыма — несамавітая шэрая паверхня. Калі б не сляды ад падзення метэарытаў, яе лёгка можна было прыняць за пустыню Махавэ або Даліну смерці. Слізгануўшы позіркам па запыленай скарынцы, камандзір «Апалона-18» перавёў яго на Зямлю.

Выпуклы сіне-белы шар здаваўся неверагодна вялікім і вельмі яркім.

Гордан загадаў:

— Разгружаемся!

Напарнік кіўнуў, і мужчыны пачалі выцягваць інструменты і абсталяванне з планетахода. Рычард абраў прыдатную для даследванняў пляцоўку. Астранаўты перанеслі туды абсталяванне і падрыхтавалі яго да мантажу. Калі ўсё было гатова да работы, камандзір заняўся прыборамі, а пілот прыступіў да збору ўзораў парод і свідравання грунту для адбору проб. Работа ішла лёгка, і амерыканцы маглі разлічваць на тое, каб укласціся ў даволі жорсткі графік. Час ад часу Джо Генры фіксаваў панараму Месяца на стужку кінакамеры.

Праз паўгадзіны свідравання Энгл нечакана наткнуўся на нешта цвёрдае, і быў вымушаны спыніцца, выцягнуць інструмент з лункі і апусціцца на калені, каб разгледзець перашкоду. Джо Генры пачаў разграбаць рэгаліт рукамі. Рабіць гэта ў тоўстых пальчатках з нейлону з неапрэнавым пакрыццём было няпроста, таму пілот месяцовага модуля выцягнуў з сумкі айсбаль. Некалькі ўдараў — і дыяметр дзіркі пашырыўся. Джо Генры разгроб кавалкі рэгаліту і здзіўлена ўтаропіўся на прычыну затрымкі: чорнае кроплепадобнае ўтварэнне памерам з далонь дарослага чалавека.

— Сэр?

— Што, Джо? — адгукнуўся камандзір.

— Вы не маглі б падысці, сэр? — пацікавіўся Энгл, спрабуючы зразумець, што ж такое яму трапілася.

— Што ў цябе? — пацікавіўся капітан, наблізіўшыся да таварыша.

— Зірніце на гэта, сэр!

— Хм! І што гэта па-твойму?

— Не ведаю, сэр! — адказаў пілот, здымаючы артэфакт на кінакамеру.

На працягу хвіліны астранаўты глядзелі на кроплю, а затым Энгл сказаў:

— Калі вы не супраць, сэр, я хацеў бы ўзяць гэтую рэч з сабой!

— Лічыш, што яна незямнога паходжання? — з іроніяй спытаў капітан, для якога мара падначаленага — наладзіць кантакт з насельнікамі іншых планет — сакрэтам не была. За спінай Энгла называлі Летуценнікам.

— А чаму б і не? Адкуль нам ведаць, як выглядаюць іншапланецяне? — парыраваў таварыш, для якога факт наяўнасці братоў па розуме не выклікаў ніякіх сумненняў.

— Ты ж вучоны! — нагадаў камандзір «Апалона-18».

— І што?

— Як ты можаш верыць у «зялёных чалавечкаў»? — запытаў капітан. — Гэта ж лухта!

— Гэта не лухта! — з выклікам кінуў Энгл. — Ці ведаеце вы, сэр, што людзі са старажытных часоў фіксуюць факты наведвання Зямлі іншапланецянамі? У хроніках, легендах і старажытных творах захавалася нямала паведамленняў пра невядомыя прадметы правільнай формы, якія перыядычна з'яўляюцца ў нябёсах. Пра гэта пішацца ў старажытных тыбецкіх тэкстах «Кандшур» і «Тандшур», у старажытнаіндыйскім манускрыпце «Вайманіка шастра», у «Пытанні натуралізму» Сенэкі, у «Натуральнай гісторыі» Арыстоцеля, запісах Ціта Лівія, Анаксагора, Плутарха, Цыцэрона, Плінія Старэйшага, шэрагу старажытных хрысціянскіх крыніц і сярэднявечных аналах! Пачынаючы з Новага часу, з'яўленне на Зямлі НЛА фіксуецца практычна кожны год!

— Ці мала што бачаць абывацелі! — чмыхнуў капітан, які менш за ўсё хацеў працягу дыспуту.

— НЛА бачаць не толькі абывацелі!

— Не разумею, Джо, навошта ты прыляцеў на Месяц? Спадзяешся сустрэць іншапланецян?

— Чаму б і не? Шліман верыў у тое, што знойдзе Трою, і знайшоў яе! А падстаў спадзявацца ў мяне мноства! Гэта і слаістая будова спадарожніка Зямлі, і перавага ў рэгаліце тугаплаўкіх рэчываў, іх нізкая цеплаправоднасць, і адсутнасць унутранага сейсмічнага жыцця!

— Хочаш, я дапамагу табе знайсці адказ? — спытаў кіраўнік місіі, маючы намер завяршыць бессэнсоўную размову.

— Слухаю!

— Усе гэтыя так званыя неапазнаныя лятаючыя аб'екты ёсць ні што іншае, як вынік недасканалай аптычнай тэхнікі і падсвядомага жадання назіральнікаў убачыць чаканае — звышнатуральнае або матэрыяльнае! І статус астранома зусім не гарантуе поўнай аб'ектыўнасці! Тыя ж успышкі святла і мігатлівыя агні, што рухаюцца на паверхні спадарожніка Зямлі, пра якія ты прагудзеў нам з Брандо ўсе вушы, гэта толькі аптычная ілюзія! Пра якую дасканаласць тэхнікі назірання можа ісці гаворка ў 20—30 гады? Твой «ліпавы» эксперт Прайз, які заявіў пра знаходку ім на Месяцы «моста» штучнага паходжання, усяго толькі хацеў прыцягнуць да сябе ўвагу грамадскасці!

Малюнак ***В. І. ПУЗАНКЕВІЧА.***

— А як жа словы Гордана Купера? — нагадаў пілот месяцовага модуля. — Ён жа прызнаў, што назіраў кіраваны лятальны апарат пазаземнага паходжання!

— Глупства! Ці мала што магло прымроіцца астранаўту!

— А фотаздымкі Джэймса Мак Дзівіта?

— Дэфект фотакамеры!

— Месяц яшчэ занадта слаба вывучаны, каб сцвярджаць штосьці катэгарычна! Мы проста не можам нічога не сустрэць!

— Ведаеш, якая верагоднасць кантакту з пазаземнай формай жыцця? Амаль нулявая!

— Ну і што? Разлікі без хібнасці — не разлікі! Трэба спадзявацца і верыць! Тым больш што Месяц ужо самім фактам свайго існавання прымушае нас сумнявацца!

Энгл сеў на ўлюбёнага канька. З уласнага вопыту капітан ведаў, што гарцаваць на ім падначалены можа гадзінамі. І на Зямлі, і ў палёце, і пры прызямленні пілот літаральна трызніў сустрэчай з пазаземнай цывілізацыяй.

— Бяры, — пагадзіўся Рычард, — але перш правер дазіметрам!

Джо Генры кіўнуў, выцягнуў з торбы лічыльнік Гейгера і абследаваў кроплю, пасля схаваў дазіметр і скарыстаўся айсбалем для таго, каб выцягнуць знаходку з грунту. Здзіўляла, што ўсюдыісны пыл да кроплі чамусьці не чапляўся. Джо Генры

схаваў артэфакт ў сумку для ўзораў і працягнуў работу. Згодна з планам місіі, забор грунту трэба было праводзіць як мінімум у трох кропках, адна з якіх павінна знаходзіцца на схіле кратара Каперніка. Па гэтай прычыне пасля заканчэння свідравання і збору рэгаліту, Энгл папярэдзіў камандзіра «Апалона-18» пра тое, што спускаецца.

— Джо, давай без фанатызму! — папярэдзіў капітан. — Гэта ўсяго толькі работа!

— Я памятаю, сэр! — кіўнуў напарнік і накіраваўся да краю.

Вугал нахілу дазваляў перамяшчацца па ім без дадатковай страхоўкі.

Пілот, трымаючы свідар у левай руцэ, павольна спусціўся на два дзясяткі футаў. Затым, падумаўшы, яшчэ на дваццаць. Перасоўвацца даводзілася асцярожна, бо празмерна моцны імпульс мог адправіць астранаўта ў палёт з немалой верагоднасцю падзення. Бур увайшоў у рэгаліт, і Энгл пачаў круціць калаўрот, адзначыўшы незвычайнае паглыбленне, у верхняй частцы якога стаяў амерыканец. Вышыня сценак ямы не перавышала фута, так што збоку яна не кідалася ў вочы. Але асэнсаваць убачанае і знайсці верагодную прычыну ўзнікнення паглыблення не атрымалася — свідар раптам глыбока ўвайшоў у грунт, а праз імгненне ад лункі пабеглі расколіны. Яшчэ імгненне, і паверхня пад нагамі астранаўта разышлася…

Джо Генры не паспеў нават закрычаць, не кажучы ўжо пра тое, каб адскочыць. Маса цела разам з вагай скафандра і ранцавай сістэмай жыццезабеспячэння пацягнула астранаўта ўніз. На шчасце, падзенне доўжылася нядоўга, і ўжо праз некалькі секунд падэшвы з вогнеўстойлівай гумы на аснове фторкаўчука крануліся чагосьці цвёрдага. Амерыканцу пашанцавала, што месячная сіла цяжару была ў шэсць разоў меншая за зямную. Але сустрэча з дном усё роўна аказалася непрыемнай: па нагах быццам ударылі бітай. Даследчык не ўтрымаў раўнавагі і паваліўся на правы бок, паспеўшы прыціснуць да цела правую руку, а левай закрываючыся ад кавалкаў рэгаліту, што сыпаліся зверху.

Пілот месяцовага модуля ледзь не закрычаў ад болю, калі яму паміж рэбраў кальнула нешта вострае. Мужчына зажмурыўся і сціснуў зубы, а калі расплюшчыў вочы, то ўбачыў, як па шчытку шлема цячэ хваля дробнай мешаніны, за якой вісіць маналітная шэрая сцяна. Джо Генры не адразу зразумеў, што гэта пыл, узняты пры падзенні. Вакуум заглушаў усе гукі, і збоку тое, што адбывалася, выглядала як нямое чорна-белае кіно…

Энгл прыслухаўся да ўласных адчуванняў. За выключэннем месца ўколу, нічога не балела, рукі і ногі аказаліся цэлыя, слабасць адсутнічала. Скафандр вытрымаў, і кіслярод свабодна паступаў у лёгкія. Астранаўт паспрабаваў прыўзняцца — боль у баку раздражняў. Без усялякіх намаганняў пілот месяцовага модуля сеў і дакрануўся рукой да бока. Як аказалася, прычынай болевага раздражнення была месяцовая кропля. Артэфакт прабіў не толькі брызентавую сумку, але і некалькі слаёў скафандра: вонкавы, ахоўны, са шклотканіны і з тэфлонавым пакрыццём, майларавы, цеплаізаляцыйны, герметычную абалонку з нейлону з неапрэнам, мяккую пракладку з нейлону, лёгкі суцэльнаскроены касцюм з датчыкамі для біятэлеметрыі, цудам не закрануўшы трубкі з вадой. Энгл здзіўлена хмыкнуў, бо «яйкагаловыя» сцвярджалі, што скафандр зможа вытрымаць велізарныя нагрузкі: ціск навакольнага асяроддзя, павышаную гравітацыю, перапады тэмпературы, патокі мікраметэарытаў, электрамагнітнае, інтэнсіўнае інфрачырвонае і ўльтрафіялетавае выпраменьванне, а таксама выпраменьванне ў бачным дыяпазоне... На шчасце, месца ўколу было невялікім, як след ад іголкі. Кропля прайшла паміж нітак.

Мужчына паазіраўся, аднак з-за пылу і цемры так і не змог зразумець, куды трапіў. Над галавой навісала вялізная чорная дзірка, з чатырох бакоў — сцены, адна з якіх была заслонена кавалкам месяцовай пароды, пад нагамі роўная, як дошка, падлога.

— Сэр? — усклікнуў пілот, але камандзір «Апалона-18» не адказаў. У слухаўках шумела. — Капітан? — мужчына некалькі разоў пляснуў рукой па шлеме. Мера аказалася дзейснай, шумавы фон знік, і пачулася дыханне Гордана. — Сэр?

— Чую цябе, Джо! Што здарылася? Дзе ты?

— Сэр, я зваліўся ў нейкую яму, — каратка патлумачыў Энгл. — Яна прыкладна ў сарака футах ад краю кратара.

— Не варушыся! Іду да цябе!

— Зразумеў, сэр! — запэўніў астранаўт і падняўся на ногі.

Рычард з'явіўся менш чым праз хвіліну. Да гэтага часу пылавое воблака крыху асела, так што пілот змог адрозніць белую пляму скафандра таварыша.

— Джо? — паклікаў камандзір «Апалона-18».

— Я тут, сэр! — адгукнуўся Энгл і памахаў рукой.

— Бачу цябе! Ты цэлы?

— Так, сэр! Тут невысока, усяго з дзясятак футаў!

— Зразумела! Я скіну табе трос і выцягну!

— Пачакайце, сэр!

— Што такое? — захваляваўся капітан.

— Гэтая яма вельмі падобная на памяшканне!

— Памяшканне? — здзіўлена перапытаў таварыш.

— Так, сэр! — пацвердзіў пілот і пастукаў нагой па падлозе, нібыта даказваючы сабе і Гордану, што чатыры сцяны, падлога і столь, якія паваліліся, яму не мрояцца. — І яно высечана не з каменя, а выліта з металу!

— Ты ўпэўнены? — у голасе Рычарда чуўся недавер.

— Упэўнены, сэр! Камень ад металу адрозніць я магу!

Некалькі бясконца доўгіх імгненняў камандзір «Апалона-18» асэнсоўваў словы падначаленага. Нарэшце вымавіў:

— Значыць, памяшканне... Што яшчэ ты бачыш?

— Яно пустое, сэр! — адгукнуўся Джо Генры. — Тут няма нічога, акрамя пылу, кавалкаў рэгаліту і металу… Я не магу вызначыць яго прыроду! Ён падобны на тытан з дамешкам!

— Адкуль на Месяцы тытан? — здзівіўся Рычард. — «Апалоны» яго дакладана не пакідалі. Хіба што рускія…

Павісла паўза.

Астранаўты абдумвалі сітуацыю. Канкурэнцыя паміж ЗША і СССР мела месца не толькі на Зямлі, але і ў космасе. Абедзве звышдзяржавы лічылі справай гонару заваяванне Селены. Рускія спачатку пасылалі да яе аўтаматычныя міжпланетныя станцыі, а затым і касманаўтаў. Аналагічную тактыку абралі і амерыканцы. Аднак ні Штаты, ні Саветы асаблівых поспехаў у засваенні Месяца не дасягнулі. Ва ўсякім выпадку, так сцвярджалі ў НАСА…

Першым ачуняў пілот. Энгл схаваў абломак у сумку для ўзораў і падышоў да месца, дзе была столь. Па яе рэштках можна было лёгка выбрацца з ямы — кавалкі ўтварылі лесвіцу. Метал пакрывалі расколіны і варонкі ад мікраметэарытаў. Меліся і сляды карозіі.

— Сэр?

— Слухаю цябе, Джо!

— Гэта зрабілі не рускія!

— Як цябе разумець?

— Метал не мог «сапсавацца» так моцна за такі кароткі час! — растлумачыў пілот. — Нават калі выказаць здагадку, што на Месяц першымі высадзіліся «чыр-

воныя», а не мы! Чатыры гады для тоўстага сплаву, хай і ў жорсткіх умовах, не тэрмін!

— Табе зноў мрояцца іншапланецяне? — без хітрыкаў запытаў капітан.

— Гэта адзінае разумнае тлумачэнне, сэр! Я ж казаў, што рана ці позна кантакт адбудзецца, — у голасе Джо Генры чулася ўрачыстасць. — Што мы атрымаем сведчанне таго, што не адзінокія ў Сусвеце! Аднак мне ніхто не верыў! І вось доказ! Тысячагоддзямі людзі працавалі на зямлі, асвойвалі планету, аднак ва ўсе часы іх позірк быў звернуты да неба з захапленнем і пакланеннем! Чалавецтву заўсёды здавалася, што ўсё сапраўднае, добрае і яркае павінна знаходзіцца менавіта там!

— Не будзем спяшацца з высновамі! — сказаў камандзір «Апалона-18», баючыся, што падначалены пачне скакаць, бо мара стала рэальнасцю.

— Гэта не маглі зрабіць рускія! — паўтарыў Энгл з немалой доляй крыўды ад таго, што таварыш не падзяляе яго перакананасці. — Я ўпэўнены ў тым, што лабараторны аналіз сплаву пацвердзіць мае словы!

— Паглядзім!

Джо Генры прыгнечана паківаў галавой, аднак хутка забыўся пра напарніка, бо заўважыў слабы агеньчык. Свяцілася адна з маленечкіх дзірак. Энгл падаўся наперад і зазірнуў у яе. Убачанае прымусіла даследчыка адскочыць і закрычаць:

— Кантакт!

Рычард тузануўся. Рэакцыя пілота прымусіла капітана ўсумніцца ў псіхалагічным здароўі таварыша. Падобна на тое, што эмоцыі ад палёту і пасадкі аказаліся занадта моцнымі і выклікалі пагаршэнне разумовай дзейнасці.

— Гэта кантакт, сэр! — радаваўся Джо Генры. — Можаце называць мяне вар'ятам, але гэта не схавае праўды!

— Джо, супакойся! — запатрабаваў Гордан.

— Я спакойны! — запэўніў пілот, аднак падмануць таварыша ў яго не атрымалася.

— Вазьмі сябе ў рукі! — паўтарыў капітан. — Гэта загад!

— Са мной усё о'кей! Не думайце, сэр, што я зварацеў! За плітой — калідор!

— Які яшчэ калідор? — не зразумеў Рычард.

— Доўгі, і ён свеціцца! — патлумачыў падначалены.

Камандзір «Апалона-18» не ведаў, што і думаць. Розум імкліва каціўся да краю прорвы. Рацыянальная частка свядомасці неадкладна схапілася за найбольш верагодную версію: рускія пабудавалі на спадарожніку Зямлі базу, на якую і натрапілі астранаўты.

— Джо, нічога не прадпрымай! — загадаў капітан. — Я спускаюся!

— Добра, сэр! Вы асабіста пераканаецеся ў тым, што я меў рацыю!

Гордан пакінуў словы пілота без каментарыяў. Капітан асцярожна спусціўся па імправізаванай лесвіцы, якая сапраўды аказалася металічнай. Джо Генры саступіў камандзіру месца.

За абваленым перакрыццем знаходзіўся падобны да кішкі доўгі праход.

Калідор меў форму выцягнутага пад вуглом у сорак пяць градусаў эліпса з трохі здушанай асновай. Памеры «кішкі» здзівілі: яны дазвалялі не толькі ісці ў поўны рост, але і ехаць на ровары, калі б астранаўты мелі магчымасць загнаць яго ўнутр.

Капітан адарваўся ад дзіркі толькі праз хвіліну. Глыбока дыхаючы, спрабуючы суняць тахікардыю. Ад хвалявання Гордана кінула ў пот: «Як рускія змаглі пабудаваць такое?»

— Цяпер вы самі бачыце, сэр, што людзі — не адзіныя насельнікі Сусвету! — настрой Энгла быў блізкі да трыумфальнага. Версію пра зямное паходжанне ходу Летуценнік адмёў.